

Dr. Ilir Muharremi

Sadašnja dramaturgija i dramaturgija Henrika Ibsena

Dramaturgija XIX veka je ostavila neizbrisiv trag na svetskoj istoriji drame, uvek uzimajući u obzir osnovni uticaj vremena koji se vidi u pisanju poznatih svetskih dramaturga.

Jedan od njih je Henrik Ibsen, koji zauzima važno mesto u svetskoj istoriji pozorista. U najvažnijem delu njegovog stvaralaštva Ibsen se pojavljuje kao oštri kritičar buržuskog društva. Međutim, Ibsenovo stvaralaštvo prolazi kroz različite faze: od naturalizma pa do simbolizma i pesimizma. Takođe njegove glavne drame sadrže oštru i duboku kritiku buržuskom društvu, moralu tako da se on nalazi na poziciji kritičkog realizma.

U međuvremenu, jedan deo najboljih Ibsenovih dela počinje da se prevodi na albanski jezik 1926 godine, od strane velikog književnika Fan Noli: "Neprijatelj naroda" i "Gospođa Ingra Ostroti", i dalje nastavlja sa prevodenjem sledećih dela: "Brand", "Peer Gynt", "Kuća lutaka", "Senke", "Divlja roba", itd. Sve te drame nam omogućavaju da dočaramo Ibsenovu ideju estetike.

Hteo bih da komentarišem figuru u Ibsenovoj drami "Brand", gde Brendova ličnost izražava pobunu protiv buržoaskog kukavičluka i prljavštine. On je zakleti neprijatelj svake vrste oportunitizma, i sa ove tačke gledišta on nam se predstavio kao revolucionar. Brand poziva na borbu svim snagama na život i smrt, ali on ne kaže protiv koga i za koje ciljeve treba da se bori. On zahteva da se uništi vagon kompromisa i da se snažno usredsredimo na izvršenje zadataka. Ali on ne određuje

koji je taj zadatak. On ne pokazuje šta će da se desi posle, kada se ti vagoni unište. Odgovor na to nemaju ni Brand ni Ibsen. To je zbog toga jer se borba protiv kompromisa okreće sama protiv sebe i zbog toga ona nema nikakav razlog i predstavljanje ove borbe u drami – putovanje Branda uz grupu koja ga sledi nema nikakvog estetskog razloga. Treba priznati da u ovoj drami počinje Ibsenova kritika buržujskog morala, buržujskog društva. Dok kod “Peer Gynt” čija predstava je održana u Narodnom pozorištu u Prištini, U kojoj Ibsen oštro kritikuje reakcionarni koncept skandinavizma, koji se karakteriše u kontradiktornosti između velikih reči i malih dela.

Tridesetogodišnje Ibsenovo stvaralaštvo

Tridesetogodišnje Ibsenovo stvaralaštvo može se podeliti na tri glavne faze. Ova podela se uslovljava iz unutrašnjosti i vrednosti ideo-estetske dramaturgije.

U prvoj fazi su drame koje tretiraju velike društvene probleme, među kojima treba naznačiti: “Stubovi društva”, “Kuća lutaka”, “Senke”, “Neprijatelj naroda” i “Divlja roda”. U njima Ibsen opisuje individualnu borbu protiv društva koje guši slobodu individualnosti i odbacuje konvencije i društvene laži da bi u sebi našao ono što je originalno i iskreno. Ovaj rat je tragičan, zbog čega skoro uvek imamo jedan slom ljudske egzistencije, do onog mirnog trenutka, koji kao da daje iluziju jednog srećnog života, prema jednom novom stanju, drugačije od predhodne. Takva je sudbina Nore u “Kući lutaka”. Jedna opasnost iz prošlosti koja pretila mirnoj sadašnjosti čini da se Nora seća prošlog života, i da se uveri, da ona, koja ga se seća kao porodičnog ognjišta, nije ništa drugo nego “Kuća lutaka”.

Prema tome, autor nam, preko Norine ličnosti, predstavlja njeno uverenje da, joj je navodna briga za muža, onemogućila da razmišlja, onemogućila da shvati osećanje odgovornosti. Iz tog razloga je njeno razočarenje toliko da ona uspeva da napusti muža i decu. Ona hoće da se skloni iz ovog moralnog otrova, želi da se oslobodi, da bude svesna svojih postupaka. Iz ovoga proizilazi da ona gazi sve moralne norme buržujskog društva, hrišćanske religije koja brani te moralne norme. Ona želi da počne život od početka, ali da počne drugačije, radeći. Ovde se vidi veliki uticaj tog vremena na Ibsena. Dok, Ibsen uspeva da razotkrije prljavi buržoaski moral i u drami “Senke” - Gospođa Alving živi u prljavom, inficiranom porodičnom ognjištu. Ona, sakrivajući svoje trulo telo, obavlja sina lažima, i trudi se da on dobije oblik poštovanja, vrlina. Ali, senke prošlosti deluju. Život sina je iz korena zatruvan lažima i društvenom hipokrizijom, protiv koje, G-đa Alvin nije htela da se bori. Na taj način je njen sin žrtva lažnog buržujskog morala. Takođe, u

drami "Divlja patka" Ibzen je uspeo da stvori tipičnu komediju unutrašnjeg raspada buržoaskih ideala, gde uspeva da otkrije mehanizam hipokrizije morala, samo razočarenje buržoaskim društvom, raspad buržoaskog društva.

Slobodno mogu da kažem da kada govorimo o Ibzenovoj dramskoj tehnici, njegova drama je imala posebne tehnike debate. Što se tiče sadržaja njegovih drama, karakter kritike buržoaskog društva, u zemlji buržoaskog morala je bilo neophodno da se koriste diskusije, debate, moralnost i suprotni ideali. Prema tome, Ibzenove drame su i funkcionalne, i mogu da se dramatizuju bez ikakvih dramskih smetnji zato što im je struktura dobra, i podsećaju na debatu koja samo što je počela i nastavlja se. Uprkos konceptijskih slabosti uočenih u Ibzenovoj kreativnosti, mora da se prizna da dobar deo njegovih radova danas zadržavaju vrednost kao jaka ideološka, umetnička dela koja na nemilosrdan način otkrivaju buržoaski moral, buržujske ideale, čije vreme je prošlo. Drame ovog tipa su stavljene na Albansku scenu i to su: "Kuća lutaka", "Gospođa Ingra Ostrai", "Neprijatelj naroda", "Peer Gynt", koja je pre nekoliko meseci izvedena pred kosovskom publikom. Od strane gledalaca je primljena jako dobro. Tu se vidi da su Ibzenove drame još uvek funkcionalne, iako nisu čuvale tradiciju vremena.

Ali, ako hoćemo da diskutujemo o našim dramama i dramaturgiji, ili o našim autorima, slobodno mogu da kažem da se ne nalaze na savremenom nivou, uzimajući u obzir uticaj vremena na Ibzena, i uticaj vremena na nas. Malobrojni otkrivaju realnost vremena, ili se uopšte ne udubljuju u ideal i trenutni moral.

Boje su blede, umiru večno, ne uspevaju da ožive, kao u ovom slučaju Ibzen. Sem uticaja vremena, nedostaje dubina karaktera stvaranja koje nema filozofski duh, iako živimo u ovom postmodernom vremenu, filozofija će uvek da nas vodi kao jedna gruba učiteljica, da živimo. Malo filozofije ima u dramama naših autora, onih koji uključuju vremenske nijanse, ili prateća filozofija čuva u zubu vremena, ali cilj treba da bude sasvim jasan, bistar, revolucionaran, čak i ekstremne promene utiču na tekuću situaciju da izvrši uticaj na ekstremne promene. Umetnici često bivaju razočarani zbog nerazumevanja spoljnog gledaoca. Pesimizam do te mere nagriza tako da stvaralaštvo posrće, ide nizbrdo. Ali do ovoga ne sme da dođe.

To, najbolje objašnjava sam Ibzen u dramu "Kad mrtvi ustanu". Heroj ove drame je jedan umetnik, skulptor, koji se uvek žali što drugi vrednuju njegova dela, ona koja on nije ni pomislio da stvori, dakle, ne treba da mučimo sebe da bi drugima bilo dobro. To su žalbe autora.

1. Henrik Ibseni , “Kuća lutaka”, Tiranë, Albania 2006
2. Henrik Ibseni, “Neprijatelj naroda”, Prishtinë, Kosovo* 2001
3. Henrik Ibseni, “Gospođa Ingra iz Ostra”, Tiranë, Albania
4. Henrik Ibseni, “Divlja patka”, Tiranë, Albania 2006
5. Henrik Ibseni, “Per Gynt”, Tiranë, Albania 2006
6. Henrik Ibseni, “Senke ”, Tiranë, Albania 1996
7. Henrik Ibseni, “Brand”, Tiranë, Albania

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>

NEKOPRATI